

BISERICA ȘI ȘCOALA ÎN LUPTA PENTRU ÎMPLINIREA IDEALULUI NAȚIONAL

Bianca-Ioana CORCOZ¹
nicole.zarnescu@yahoo.com

ABSTRACT: This scientific study refers to the period of World War 1 and to the consolidation of the Romanian national unitary state, specific to our country's step in its development, as a result of a balanced political decision to take a decisive step in the national unification mission of the country.

Through this, we wish to present to you a representative picture as possible both over the roles of the Romanian clergy and of the teachers, as human moral resources in the unification war, and over the mobilising missions of the Romanian ecclesiastical institution, respective those of the Romanian educational institutions in the great national effort to create the unitary state. Also, Bacău county offered support through its population, clergy, teachers, common people, soldiers to the great national effort.

KEYWORDS: the Romanian national unitary state, World War 1, clergy, teachers, national unification mission

Acest studiu se referă la perioada Primului Război Mondial și la constituirea statului național unitar român, specific demersului țării noastre în desfășurarea acestuia, ca urmare a unei hotărâri politice echilibrate de a face un pas decisiv în misiunea de unificare națională a țării. Prin acesta, dorim să oferim o reprezentare cât mai fidelă atât asupra rolurilor clerului român și al cadrelor didactice, ca mijloace omenești morale în războiul de reunificare, cât și asupra misiunilor antrenante ale instituției ecleziastice românești, respectiv cele ale instituțiilor de învățământ românești în marele efort național de făurire a statului unitar. Și județul Bacău a oferit sprijin, prin populația sa, cler, cadre didactice, oameni de rând, soldați, la marele efort național.

Abordarea tematică vizează două axe cronologice – războiul și Marea

¹ Elevă, clasa a XI-a la Colegiul Național „Ferdinand I”, Bacău; (coordonator prof. dr. Nicoleta Zărnescu).

Unire, în speță, momentul 1 Decembrie 1918. Atitudinile și implicările Bisericii, implicit și cele ale Școlii, au fost de mare impact și conștiință națională, forurile reprezentative ale spiritualității religioase românești și cele ale unității educaționale aducând o contribuție semnificativă la susținerea frontului și al angajării pe drumul unității, atât material cât și moral-civic.

Ziua Marii Uniri nu este efectul unei întâmplări spontane, ci al unui ideal împlinit, minuțios pregătit și mult așteptat. Ca orice eveniment important al istoriei neamului românesc, și Unirea tuturor conaționaliilor noștri poartă amprenta Bisericii, prin reprezentanții săi de seamă. Biserica a reușit să oglindească interesele poporului păstorit, mobilizând atât elita intelectuală în realizarea unei acțiuni care să fie recunoscută de forurile internaționale, cât și mulțimea de credincioși, care să transmită că România Mare este fructul voinței lor. Relația dintre Biserică și Stat în țara noastră persistă încă de la începuturile noastre ca popor. Istoria Bisericii o completează pe cea națională și o împlinește. Marele istoric român Nicolae Iorga afirma: „Mitropoliții, episcopii, egumenii și așa de adesea ori și smeriții călugări ori umilii preoți de mir au dat poporului, ei singuri aproape, toată învățătura, au înzestrat neamul cu o limbă literară, cu o literatură sfântă, cu o artă în legătură cu gustul și nevoile lui, au sprijinit Statul fără să se lase a fi înghițiți de dânsul, au călăuzit neamul pe drumul pământului fără a-și desface ochii de la cer (...), dând istoriei noastre cărțurari, caligrafi, sculptori în lemn, argintari, oameni de Stat, ostași, mucenici și sfinți.”

Documentele epocii atestă faptul că, în perioada 1916–1918, toți slujitorii Bisericii, împreună cu cadrele didactice din diferite școli din țară s-au alăturat luptei pentru alungarea trupelor inamice, eliberarea teritoriilor cucerite și înfăptuirea statului național unitar român. Încă din anul 1915, elevi și profesori din sistemul de învățământ românesc au fost mobilizați în serviciul „Crucea Roșie” sau în armată. Din Liceul „Principele Ferdinand I” Bacău au fost recrutați o sută de elevi de către directorul liceului, la cererea prefectului de Bacău, pentru a profesa ca infirmieri în spitalele de campanie, subordonate Crucii Roșii². Clădirea liceului, actualul Colegiu Național „Ferdinand I” din Bacău, a servit în anii 1917–1918 drept spital

² Prof. dr. Liliana Adochiței, *În Primul Război Mondial, profesorii băcăuani au făcut voluntariat în spitale* în <http://scoalaberesti-tazlau.info/wp-content/uploads/2016/01/Revista-Variantenr.19-aprilie-2013.pdf>, p. 1;

pentru răniții de război, cursurile mutându-se într-o casă privată pusă la dispoziție de o familie băcăuană³.

Încă de la intrarea României în război alături de Antanta în 1916, mitropolitul Moldovei, Pimen Georgescu, a luat măsuri în legătură cu fondarea de spitale pentru îngrijirea răniților de pe front în incintele mănăstirilor, respectiv cu îndatoririle surorilor și călugărilor din cadrul serviciului „Crucea Roșie”⁴. În mod similar, Episcopia Romanului, sub conducerea episcopului Teodosie Atanasiu, a aranjat spitale de campanie pentru îngrijirea răniților la mănăstirile din zona învecinată câmpurilor de luptă, cum sunt cele de la: Mănăstirea Cașin, Mănăstirea Bogdana, Mănăstirea Măgura Ocnei, dar și la Seminarul „Sf. Gheorghe” în apropiere de Centrul Eparhial Roman, sau la Spitalul „Precista Mare” Roman⁵. Pe 16 august 1916, la două zile de la decretul mobilizării generale al armiei române de către Majestatea Sa, Regele Ferdinand I, episcopul Teodosie al Romanului, a trimis prin intermediul protoiereului Bacăului, Teodor Zota, o comunicare către toți preoții, prin care le recomanda ca pe perioada războiului, în timpul slujbei, în bisericile în care slujesc, să spună rugăciuni pentru „*isbânda armatelor Române, contra dușmanilor neamului*”⁶. În ziua de 5 decembrie a aceluiași an, Teodor Zota a adus la cunoștință printr-un comunicat că la momentul ieșirii Preacucernicilor părinți cu Sfintele Daruri să pomenească „*Pre-fericiții ostași căzuți pe câmpul de luptă, pentru apărarea Patriei și întregirea neamului*”. Și nu în ultimul rând, se anunța ca în lăcașul de cult să fie pusă o cutie, în care enoriașii vor pune anumite sume de bani, pentru serviciul „Crucea Roșie”, dându-le mai departe răniților și familiilor ai căror membri au murit pe front pentru neamul românesc⁷.

În perioada 15–20 august 1916, preotul Dumitru Gr. Costea din Buhuși (jud. Bacău) a scris un jurnal, format din 5 pagini, intitulat „Urmașilor

³ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Bacău, *Fond Liceul „George Bacovia”*, Bacău, dosar 7/1917, f. 50;

⁴ Pr. Scarlat Porcescu, *Contribuții aduse de slujitorii bisericești din Arhiepiscopia Iașilor, în anii 1916–1918, pentru făurirea statului național unitar român în Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, volumul II, Ed. Basilica, București, 2018, p. 122;

⁵ Pr. dr. Aurel-Florin Țuscanu, *Episcopia Romanului în timpul Primului Război Mondial în Acta Bacoviensia. Anuarul arhivelor naționale Bacău*, Ed. Magic Print, Onești, 2010, pp. 303–304;

⁶ *Ibidem*, *Fond Parohia Itești*, dosar 1/1916, f. 12;

⁷ *Ibidem*, f. 13;

mei”, în care povestește reacțiile oamenilor la aflarea veștii despre intrarea României în Primul Război Mondial⁸.

Din cadrul Eparhiei Romanului și Hușilor, slujitorii Domnului Nostru, Iisus Hristos, au luptat pentru păzirea pământului strămoșesc, iar realizările lor au acaparat atenția comandanților trupelor noastre. Spre exemplu, preotul Ciosu Gheorghe din Bârsănești (jud. Bacău), de la Evacuare nr. 19, fost 55/67 Infanterie, a cooperat la toate operațiunile regimentului, în Transilvania, de la Tulgheș până la Rătoșnița inclusiv, după care pe Valea Prahovei, la Bușteni, și în final la retragerea din Sinaia, Ploiești, Buzău, Râmnic, Vedea⁹. Preotul Bujor Gheorghe, de la Biserica „Sfântul Gheorghe” din Bacău, a participat la conflictul militar din 1916–1918, având gradul de căpitan și, de asemenea, a fost duhovnic al Brigăzii a 8-a Artilerie. A luat parte la luptele de pe frontul Soveja-Cășin-Oituz. Pentru activitatea prestată, în calitate de duhovnic, și curajul de care a dat dovadă în bătăliile menționate anterior, a fost decorat cu „Crucea de război 1918” și cu „Medalia Ostășească”, prin decretul nr. 496, din 6 iunie 1968¹⁰.

De asemenea, diferiți învățători din instituțiile de învățământ din județul Bacău s-au remarcat prin curajul, devotamentul și dragostea lor față de țară, prin participarea la câmpul de luptă. De exemplu, învățătorul Uncescu Cezar de la Școala rurală mixtă din Berbinceni (jud. Bacău) a fost locotenentul Regimentului 14 Infanterie Roman, retras ulterior pentru infirmitate (monitorul oficial No 168/929)¹¹. A participat la operațiunile militare din Moldova și Transilvania. La finele războiului, acesta este mutat, printr-o cerere, în Regimentul 16 Infanterie Fălticeni. Alături de camarazii săi din acest regiment, a făcut parte din conflictele militare din Bucovina, dintre care amintim următoarele: satele Ostra, Schwartzthal, munții Clifele, Tarnița etc. Pentru faptele sale de vitejie, a fost decorat cu „Crucea Comemorativă a războiului 1916–1918” cu baretele: Ardeal, Carpați, București, Tg. Ocna, prin înaltul decret nr. 1744 din 7 iulie 1918 (*Brevet No. 50589*), „Medalia „Victoria” a marelui război pentru civilizație

⁸ *Ibidem*, Fond Colecția Manuscrise, dosar 56, ff. 1–3;

⁹ Preot Constantin Nazarie, *Activitatea preoților de armată în campania din 1916–1918*, Ed. Basilica, București, 2018, p. 155;

¹⁰ Pr. C. Cazan, *Slujitorii ortodocși din Eparhia Romanului și Hușilor în lupta pentru reîntregirea pământului străbun în op. cit.*, volumul II, Ed. Basilica, București, 2018, p. 103;

¹¹ *Ibidem*, Fond Inspectoratul Școlar al Județului Bacău, dosar U 3, f. 2;

1916–1921”, prin înaltul decret nr. 3390 din 20 iulie 1921 (*Brevet No. 6922*)¹². Un alt exemplu este cel al învățătorului de la Școala primară „Vasile Alecsandri” din Negoiești (jud. Bacău), Susanu Ion. Acesta a făcut parte din Regimentul 67 Infanterie Roman, în calitate de locotenent. Pentru vitejia de care a dat dovadă în diferite bătălii, a fost decorat cu „Ordinul de războiu „Sf. Stanislas” cl. III cu spade și fundă” (Rus), prin *Brevet No. 391*, „Crucea Comemorativă a războiului din 1916–1918, cu baretele: Ardeal, Carpați și Mărășești” prin *Brevet No 11.702*¹³. Învățătorul Arbanaș Neculai de la Școala de băieți a fost căpitan al Regimentului 55/67 Infanterie Piatra Neamț în anul 1914, și căpitan în rezervă de la 1 septembrie 1917 în Regimentul 37 Infanterie Botoșani. Pentru implicarea acestuia în luptele de la Mărășești și Oituz, a fost medaliat cu „Decorația de războiu Ordinul „Sf. Stanislas” cl. III cu spade și fundă” prin *Brevet No. 391*, și „Medalia comemorativă de război, cu baretele: Ardealul, Carpații și Mărășeștii”, eliberate de Ministerul Afacerilor Străine și Ministrul de Război¹⁴.

Pe 5 august 1917, protoierul Bacăului, Teodor Zota, a înaintat un comunicat către toți preoții parohi din bisericile din cadrul Protoieriei Bacău (exemplu – către preotul paroh al bisericii „Sf. Spiridon” din Comănești) prin care aceștia să doneze *Salariul pe o zi* pentru *Crucea Roșie* și pentru cântăreții dintr-o unitate din județul Putna¹⁵. Astfel, este reliefat modul prin care membrii Bisericii au contribuit financiar la sprijinul răniților din spitalele de campanie, și implicit a soldaților din armată.

Anul 1918 a reprezentat pentru istoria României un an plin de deficiențe, din punct de vedere social și politic, dar în care anumite teritorii românești (Basarabia, Bucovina, Transivania, Banat și Crișana) au scăpat de sub jugul străin, reunindu-se cu Patria Mamă. La data de 31 martie 1918, Ioan Al. Lambrior, revizor școlar al județului Bacău, a trimis către diferiți domni diriginți din școlile băcăuane o scrisoare prin care să fie celebrată Unirea Basarabiei cu România de la 27 martie 1918, în instituțiile în care își desfășoară activitatea¹⁶. În luna aprilie a aceluiași an, Ioan Al. Lambrior a înaintat o scrisoare către învățătorul Ioan Cristescu din comuna

¹² Anton Coșa, Ocneanu Lenuța-Gabriela (editori), *Amintirile din război ale învățătorului Cezar Uncescu (1916–1918)*, Ed. Magic Print, Onești, 2018, pp. 20–23;

¹³ *Ibidem*, *Fond Inspectoratul Școlar al Județului Bacău*, dosar S 39, ff. 2–7;

¹⁴ *Ibidem*, *Fond Inspectoratul Școlar al Județului Bacău*, dosar A 22, ff. 1–8;

¹⁵ *Ibidem*, *Fond Parohia „Sf. Spiridon” Comănești*, dosar 1/1917, f. 42;

¹⁶ *Ibidem*, *Fond Școala Generală Nr. 6 Moinești*, dosar 1/1917, f. 27;

Văsiești – județul Bacău, prin care îl anunța că acesta nu mai deține funcția de inspector școlar. Totodată, acesta îi comunica faptul că va propune domnului Ministru al Instrucției Publice și al Cultelor ca numele școlilor să aibă numele învățătorilor care au pierit pe front, cu scopul de a reaminti generațiilor viitoare sacrificiul pe care l-au făcut, din dragoste pentru țara lor¹⁷.

În toate bisericile din țară, a fost oficiată Sfânta

Liturghie, în dimineața zilei de 1 Decembrie 1918, considerată drept una dintre cele mai importante dăți ale istoriei poporului român. La ora 10 dimineața, cei 1228 de reprezentanți oficiali și membrii Marelui Sfat Național, care alcătuiau Adunarea Națională Constituantă, s-au întâlnit în sala mare a Casinei din vechea cetate a Albei Iulia, cu scopul de a declara că România a devenit un stat unitar. Ședința a fost inaugurată de președintele Marelui Sfat Național, dr. Ștefan Cicio Pop. Ca urmare a consolidării noului birou al Marelui Sfat Național, prin voturile celor prezenți, s-a citit proiectul de rezoluție, format din 9 capitole și redactat de către acesta. Aceste capitole prezentau criteriile formării noului stat român. Articolul cu numărul 2 din documentul enunțat anterior dăruiește egalitate și libertate independentă tuturor confensiunilor din stat, incluzând-o și pe cea ortodoxă, principala religie a națiunii române¹⁸. Reuniunea s-a sfârșit la ora 14, prin conferința ținută de ierarhul Ioan I. Papp, care și-a exprimat gratitudinea față de cei care au asistat la discuțiile Adunării. Toți reprezentanții, parlamentarii și caporalii s-au îndreptat spre Câmpia Libertății, unde au pledat pentru cei peste o sută de mii de români, care stăteau cu sufletul la gură pentru răspunsul declarării Unirii. Dr. Vasile Goldiș afirma: „Unirea

¹⁷ *Ibidem*, f. 28;

¹⁸ Bogdan Murgescu (coordonator), *Rezoluția Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia (1 decembrie 1918) în Istoria României în texte*, Ed. Corint, București, 2001, p. 283;

aceasta este un rezultat firesc al legilor istorice, o consecință inevitabilă a civilizației.”, la predarea Actului de la Alba Iulia la București¹⁹. Unirea Basarabiei, a Bucovinei, a Transilvaniei și a Banatului cu Patria Mamă a dus la formarea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române și a primului patriarh al acesteia, Miron Cristea²⁰.

În anul următor, pe 26 februarie 1919, Protoieria Bacău a emis un ordin către toate parohiile din județ, care să ateste un raport, prin care fiecare enoriaș din bisericile arondate (cadre didactice, autorități și oameni simpli) a contribuit la împrumutul „Unirei”. Printre parohiile din cercurile pastorale, care au primit acest comunicat, enumerăm: Parohia „Sf. Spiridon” Comănești²¹, Parohia Răcăuți²², Parohia Răcăciuni²³, Parohia Mărgineni²⁴, Parohia Mănăstirea Cașin²⁵, Parohia Letea²⁶. În memoria celor căzuți în luptă pentru idealul unității statului român, s-au construit monumente, prin care reamitesc sacrificiul uman de care au dat dovadă. Spre exemplu, în ziua de duminică, 14 septembrie 1919, în Pătrașcani (comuna Râpile-jud. Bacău) s-a ridicat un monument în comemorarea a 50 de soldați, care au căzut vitejește la datorie pe front, pentru reunificarea poporului român²⁷.

În concluzie, Biserica și Școala au contribuit la împlinirea idealului unității naționale românești, atât prin participarea la diferitele teatre de operațiuni militare ale Războiului de Întregire Națională a României, cât și prin susținerea spirituală, financiară și civică.

Bibliografie:

- [1] Adochiței, Liliana (prof. dr.), *În Primul Război Mondial, profesorii băcăuani au făcut voluntariat în spitale* în <http://scoalaberesti-tazlau.info/wp-content/uploads/2016/01/Revista-Variantenr.19-aprilie-2013.pdf>.
- [2] Cazan, C. (preot), *Slujitorii ortodocși din Eparhia Romanului și Hușilor în lupta*

¹⁹ Aurel Cosma, *Biserica română din Banat și Unirea de la Alba Iulia* în *op. cit.*, volumul I, Ed. Basilica, București, 2018, p. 73;

²⁰ *Ibidem*, *loc. cit.*;

²¹ *Fond Parohia „Sf. Spiridon” Comănești*, dosar 1/1919, f. 39;

²² *Ibidem*, *Fond Parohia Răcăuți*, dosar 1/1919, f. 7;

²³ *Ibidem*, *Fond Parohia Răcăciuni*, dosar 1/1919, f. 9;

²⁴ *Ibidem*, *Fond Parohia Mărgineni*, dosar 1/1918, f. 28;

²⁵ *Ibidem*, *Fond Parohia Mănăstirea Cașin*, dosar 1/1919, f. 12;

²⁶ *Ibidem*, *Fond Parohia Letea*, dosar 1/1919, f. 7;

²⁷ *Ibidem*, *Fond Parohia Răcăuți*, dosar 1/1919, f. 34;

- pentru reîntregirea pământului străbun în Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire, volumul II, Ed. Basilica, București, 2018.
- [3] Cosma, Aurel, *Biserica română din Banat și Unirea de la Alba Iulia în op. cit.*, volumul I, Ed. Basilica, București, 2018.
- [4] Coșa, Anton, Lenuța-Gabriela, Ocneanu (editori), *Amintirile din război ale învățătorului Cezar Uncescu (1916–1918)*, Ed. Magic Print, Onești, 2018.
- [5] ***, Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Bacău:
 – Fond Colecția Manuscrise, dosar 56, ff. 1–3;
 – Fond Inspectoratul Școlar al Județului Bacău, dosarele U 3 (f. 2), S 39 (ff. 2–7), A 22 (ff. 1–8);
 – Fond Liceul „George Bacovia” Bacău, dosar 7/1917, f. 50;
 – Fond Parohia Itești, dosar 1/1916, ff. 12–13;
 – Fond Parohia Letea, dosar 1/1919, f. 7;
 – Fond Parohia Mănăstirea Cașin, dosar 1/1919, f. 12;
 – Fond Parohia Mărgineni, dosar 1/1918, f. 28;
 – Fond Parohia Răcăciuni, dosar 1/1919, f. 9;
 – Fond Parohia Răcăuți, dosar 1/1919, ff. 7–34;
 – Fond Parohia „Sf. Spiridon” Comănești, dosar 1/1917, f. 42; dosar 1/1919, f. 39;
 – Fond Școala Generală Nr. 6 Moinești, dosar 1/1917, ff. 27–28;
- [6] Murgescu, Bogdan (coordonator), *Rezoluția Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia (1 decembrie 1918) în Istoria României în texte*, Ed. Corint, București, 2001.
- [7] Nazarie, Constantin (preot), *Activitatea preoților de armată în campania din 1916–1918*, Ed. Basilica, București, 2018.
- [8] Porcescu, Scarlat (preot), *Contribuții aduse de slujitorii bisericești din Arhiepiscopia Iașilor, în anii 1916–1918, pentru făurirea statului național unitar român în Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, volumul II, Ed. Basilica, București, 2018.
- [9] Țuscanu, Aurel-Florin (preot dr.), *Episcopia Romanului în timpul Primului Război Mondial în Acta Bacoviensia. Anuarul arhivelor naționale Bacău*, Ed. Magic Print, Onești, 2010.